

מתניתין

בכל כותבים: בדיו, בסם, בסיקרא, ובקומוס, ובקנקנתום ובכל דבר שהוא של קיימא

אין כותבין: לא במשקין ולא במי פירות ולא בכל דבר שאינו מתקיים
על הכל כותבין על העלה של זית ועל הקרן של פרה - ונותן לה את הפרה, על יד של עבד - ונותן לה את העבד. רבי יוסי הגלילי אומר אין כותבין לא על דבר שיש בו רוח חיים ולא על האוכלים:

גמרא

דיו: דיותא. סם: סמא צבע זהב סיקרא: סקרתא שמה צבע אדום קומוס קומא שרף האילן קנקנתום: חרתא דאושכפי צבע שחור:

ובכל דבר שהוא מתקיים: לאתויי הא דתני ר' חנינא כתבו במי טריא גשמים. לשון מורי, מים ששורים בו פרי שהוא כעין עפצים ואפצא כשר

תני ר' חייא כתבו באבר ששף העופרת במים ומשחירים בשחור פחמין ובשיחור חרתא דאושכפי (צבע שחור) כשר

כתב ע"ג כתב - שבת

איתמר המעביר דיו על גבי סיקרא בשבת: חייב שתיים אחת משום כותב ואחת משום מוחק ע"מ לכתוב שתי אותיות בשבת, חייב. וזה מוחק התחנות סיקרא, וכתב העליות דיו.

דיו ע"ג דיו" - סיקרא על גבי סיקרא: פטור שהרי הוא כבתחילה לא כתב ולא מחק סיקרא ע"ג דיו:

אמרי לה חייב - מוחק הוא^ט ולא כותב, שמתחילה היה כתוב הגון מעתה. ולא הוה מקלקל כל כך, שהרי כתבו ניכר.

אמרי לה פטור - מקלקל הוא והוה ליה כמוחק ע"מ שלא לכתוב.

עדים שאין יודעים לחתום

בעי מיניה ריש לקיש מר' יוחנן עדים שאין יודעים לחתום, מהו שיכתבו להם בסיקרא ויחתמו?

א"ל אינו כתב, אע"פ דלענין שבת כתב עליון כתב - וכי מפני שאנו מדמין אומדן מאומד לבנו להחמיר נעשה מעשה להקל, אפי' לענין שבת, לא הייתי סומך על דברי להביא חולין לעזרה.

איך עושים שהם יחתמו:

- רב אמר מקרעין^{מסרין} להם נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו
- ושמואל אמר באברא אבר עצמו. אבל לא במיא דאברא מים ששרה בהן שחיקת אבר, אם כתב בזה נחשב כתיבה.
- רבי אבהו אמר במי מילין מים ששרה בהן עפצים שחוקים - דאפי' הקלפים מעובדים בעפצים רושמים עליהן את העדים במי מילין, דלא הוי כתב, שהרי מראה הקלפים כמראה הכתב, ואינו ניכר הלכך אין מי מילין על גבי מילין. אבל דלא אפי' לא
- רב פפא אמר ברוק וכן אורי ליה רב פפא.

וה"מ בגיטין משום עיגונא אבל בשטרות לא - דהוה דעבד עובדא בשאר שטרות ונגדיה כהנא.

תניא כותבין דרב עדים שאין יודעין לקרות: קורין לפניהם וחותמים. שאין יודעין לחתום: מקרעין להן נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו

אמר רבן שמעון בן גמליאל בד"א בגיטי נשים אבל בשחורוי עבדים ושאר כל השטרות אם יודעין לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין - שלא יהו בנות ישראל עגונות

אמר רבא הלכה כרשב"ג.

רב גמדיא משמיה דרבא אמר אין הלכה לענין קריאה, שקורין לפנייהם. אבל לענין לחתום מודה לרשב"ג.

רב יהודה מיצטער קרי וחתים. א"ל עולא לא צריכת דהא ר' אלעזר מרא דארץ ישראל קרו קמיה וחתים.

ורב נחמן דין היה, ממונה מפי ריש גלותא, וחתנא דבי נשיאה, וסופרי הדיינים יראים ממנו ולא משקרי קרו קמיה ספרי דייני וחתים:

אבל רב נחמן וספרי אחריני, ספרי דייני ואיניש אחרינא - לא רב פפא כי הוה אתי לקמיה שטרא פרסאה דעביד בערכאות של כותים מקרי להו לשני כותים זה שלא בפני זה במסויח לפי תומו ומגבי ביה ממשעבדי אבל בנעשה

בהדיט גובה רק בני חורין.

אמר אמירא האי שטרא פרסאה דחתמי עליה סהדי ישראל מגבינן ביה ממשעבדי:

והא לא ידעי למיקרי - בדידעי

והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף - בדאפיצן

והא בעינן צריך לחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה - בדמהדר

וקמ"ל דכל לשון כשר דהוה אמינא הני מילי בגיטין אבל בשאר שטרות לא, קמ"ל

אמר שמואל נתן לה נייר חלק ואמר לה ה"ז גיטין מגורשת - חיישין שמא במי מילין כתבו. דבדיקין ליה במיא דנרא: אי פליט חיישין שמא לא נבלעו יפה, ואם מת, אסורה לכהן וחולצת ולא מתיבמת, דספק גרושה היא.

אבל בנייר חלק ולא בדק אינה מגורשת, כלהלן: אם אמר הרי זה גיטך ונטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבד וחזר ואמר שטר פסים הוא^{פיוס} שאומר לחבירו

אוהבו ומאמינו שיכתוב לו על עצמו שטר חוב כדי שיראה עשיר שטר אמנה הוא שכתב ללות ולא לזה, והאמינו לזה למלוה שלא יתבענו אלא אם כן ילזנו ומסר לו את השטר מגורשת ולא

כל הימנו לאוסרה טעמא דאיכא^ט כתב - הא ליכא כתב נייר חלק לא דלא"כ, הוי ליה לאשמועין רבואת טפי בנייר חלק.

אמר מרימר משמיה דרב דימי הני בי תרי^{עדי} מסירה דיהיב גיטא קמייא צריכי למיקרייה

ומה שכתוב בברייתא ה"ז גיטך ונטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבד וחזר ואמר שטר פסים הוא שטר אמנה הוא מגורשת ולא כל הימנו לאוסרה מיייר

דבתר דקריה, עייליה לבי ידיה^{תחת} כנפיו ואפקיה - מהו דתימא חלופי חלפיה קמ"ל

ההוא גברא דזרק לה גיטא לדביתהו לביני דני אשתכח מזוזתא

אמר רב נחמן מזוזתא ביני דני לא שכיחא וזו היא שזרק זה, ואין לחוש שמא גט זרק לה ואבד. וה"מ דאשתכח חדא

אבל ב' ג' מדהא הואי הא נמי הואי על כרחך חדא הואי התם מעיקרא, ומדהא הואי חברתה נמי אמרינן הואי, וזה גט זרק וגיטא אימור עכברים שקלוה

^ט תוספות ד"ה טעמא דאיכא כתב הא ליכא כתב לא. וא"ת הא דבעי' דאיכא כתב, משום דחזר ואמר שטר פסים הוא, וכי האי גוונא הכא גבי נייר חלק אם חזר ואמר נייר חלק הוא היה נאמן אבל לעולם כ"ז שאמר גט הוא מגורשת ולא קשה מידי לשמואל וי"ל [דכיון] דס"ד השתא דמגורשת ודאי קאמר שמואל א"כ לא חשיב ריעותא במאי שהוא נייר חלק וא"כ כשחזר ואמר נמי נייר חלק הוא אית לו למימר דלא כל הימנו לאוסרה כמו היכא דאיכא כתב. וא"ת והיכי ס"ד דמגורשת ודאי קאמר כיון דנראה שהוא נייר חלק וי"ל (1) כיון דאמר ה"ז גיטך בדבר מועט מהימנינן כמו בעל שאמר גירשתי אשתי נאמן הואילו ובידו לגרשה א"נ (2) דאיירי דקריה ב' תרי מעיקרא [לפי התי' (1) צ"ל שחולק עם מ"ד שצריך לקרות-מהרש"א] ועיילי' לבי ידיה ואפקיה דלא חיישין דלמא חלפיה ונייר חלק דקאמר שמואל שעה אחת אחר נתינה כשיעור שהאותיות יכולות להבלע ראו שהיה נייר חלק (3) ונעוד י"ל דבשעת נתינה ראו מרחוק ודומה להם נייר חלק ושמא אם היו מעינין היו האותיות ניכרים.

^ט תוספות ד"ה דיו על גבי דיו פטור. תימה דהכא משמע דדיו על גבי דיו לא כלום הוא לענין שבת וה"ה לענין גט ולקמן (דף כ.) אמרינן כתבו שלא לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן דלר' יהודה הוי כתב ועוד דרב אחא מסיק לקמן דאפילו רבנן מודו גבי גט דהוי כשר. ואומר רבינו יצחק דלקמן ודאי שכתב הראשון היה שלא לשמה וכתב השני עושהו לשמה חשיב כתב לרבי יהודה ולרב אחא אפילו לרבנן חשיב כתב גבי גט אבל הכא כתב שני אינו מתקן כלום. ובפרק הבונה (שבת דף קד:) דתנן כתב על גבי כתב פטור ואמר רב חסדא מתניתין דלא כר' יהודה - לא בעי לאוקמי כשאין כתב השני מתקן כלום, דאפילו רבי יהודה מודה דאינו כתב, משום דמתניתין משמע ליה דבכל ענין פטור אפי' כתב גט או ספר תורה שלא לשמה, אבל לרב אחא בר יעקב אתיא מתניתין נמי כר' יהודה וכגון שאינו מתקן בכתב השני כלום.

^ט תוספות ד"ה מוחק הוא. וחשיב ליה מוחק על מנת לכתוב דמסתמא עומד לחזור ולכתוב עליו בדיו ומקלקל לא הוי דעל הכתיבה זאת תהא כתיבה העליונה רישומה ניכר טפי משאם היתה תחתונה (בלר רש"י פירש, שהרי כתבו ניכר)